295203 ـ گۇمانخورنىڭ شەك-شۈبھىلەرگە پەرۋا قىلماسلىقى توغرىسىدا

سۇئال

شەيخ مۇھەممەد ئىلىشنىڭ" مەنھەل جەلىيل" ناملىق ئەسىرىدە مۇنۇ سۆزلەرنى ئوقۇدۇم: "كۆپ شەك قىلىپ، شەكنى يوق قىلىشتىن ئاجىز كەلگەن كىشى ئۇچۇن قارىشىنىڭ كۆپ قىسمىنىڭ توغرا بولىشى شەرت قىلىنمايدۇ، ئۇ كىشىگە شەكنىڭ ئۆزى كۇپايە قىلىدۇ" بۇ سۆزنى ماڭا ئوچۇق چۈشەندۈرۈپ قويغان بولساڭلار؟بۇنىڭغا ئەمەل قىلسا توغرا بولامدۇ؟.

تەپسىلى جاۋاپ

بارلىق گۈزەل مەدھىيىلەر ئالەملەرنىڭ رەببى بولغان ئاللاھقا خاستۇر، شۇنداقلا پەيغەمبىرىمىزگە، ئائىلە – تاۋابئاتلىرىغا ۋە ئۇنىڭغا تاكى قىيامەتكىچە ئەگەشكەنلەرگە دۇرۇت – سالاملار بولسۇن.

شەيخ مۇھەممەد ئىلىش رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "يۇيۇنۇشنىڭ ۋاجىپلىرىدىن، يۇيۇلىدىغان ئەزانى سىلاپ يۇيۇش، ئۇنىڭدا، يۇيۇنغۇچىنىڭ تولۇق بولدى دېگەن قارىشى كۇپايە قىلىدۇ، يۇيۇش كېرەك بولغان ئورۇنلارغا سۇنى يەتكۈزۈش يېتەرلىك بولىدۇ، كۆپ شەك قىلىپ، شەكنى يوق قىلىشتىن ئاجىز كەلگەن كىشى ئۇچۇن قارىشىنىڭ كۆپ قىسمىنىڭ توغرا بولىشى شەرت قىلىنمايدۇ، شەك بىلەن قىلغان ئىشى يېتەرلىك بولىدۇ، ئۇ كىشىگە شەكنى تاشلاش كېرەك بولىدۇ، ئۇنىڭ چارىسى شەكنى تاشلاشتۇر". "مەنھەل جەلىيل" 1-توم 127-بەت.

كۇۋەيت پىقھىي ئېنسىكلوپېدىيە 4-توم 128-بەتتە مۇنداق كەلگەن: تاجىل ئەرۇس ۋە ئەساسۇل بالاغەت قاتارلىق لۇغەت كىتابلىرىدا: "ئىستەنكەھەن نەۋمۇ ئەينەھۇ" دېگەن سۆز، "بەك ئۇيقۇسى كەلدى" دېگەننى بىلدۈرىدۇ.

مالىكى مەزھەپ پىقھى ئالىملىرى بۇ سۆزدىن "بەك شەك قىلىدۇ دېگەننى ئىپادىلەيدۇ، لۇغەت مەنىسى بىلەن ئىپادىلەيدۇ: بەك شەك قىلغۇچى دېگەننى ئىپادىلەيدۇ، باشقا مەزھەپ پىقھى ئالىملىرى بولسا، كۆپ شەك قىلىش ياكى كۆپ شەك قىلغانلىقتىن شەك قىلىش ئادەت بولۇپ قالغانلىقنى ئىپادىلەيدۇ

شەكنىڭ كۆپ بولىشى ۋە غالىپ كېلىشىدىكى قائىدە بولسا، شەكنىڭ كۈن بويى ئاجىرىمايدىغان ھەمرا بولىشىدىن ئىبارەتتۇر.

ھەتتاپ "مەۋاھىبۇل جەلىيل"1-توم 466-بەتتە مۇنداق دەيدۇ: "ئەل مۇستەنكىھ" دېگەن: تەرەت، نامازغا باشقا ئىشلاردا ھەر كۈندە بىر-ئىككى قېتىم شەك قىلىشتۇر، ئەگەر ئىككى كۈن ياكى ئۈچ كۈندە بىر شەك قىلىپ قالسا بۇ كۆپ شەك قىلغۇچى ھېسابلانمايدۇ.

ئومۇمەن: "مەنهبل جەلىل"دىكى: ئۇ كىشىگە يۈيىدىغان ئەزالىرىنى بىر قېتىم سىلاش كۇپايە قىلىدۇ دېگەنلىك: يەنى تاھارەت ئالغۇچىنىڭ گۇماندا يۈيىدىغان ئەزانى قولۇم بىلەن بىر قېتىم سىلىدىم دېگەنلىك كۆچلۈك بولسا، بۇنىڭ ئۆزى تاھارەت ئالىدىغان ئەزاغا سۇنى يەتكۈزگەنلىكىگە كۇپايە قىلىدۇ.

بۇ كۆپ شەك قىلمايدىغان كىشى ئۇچۇندۇر.

ئەمما كۆپ شەك قىلغۇچىدا: ئۇ كىشىنىڭ تاھارەت ئالغانلىقىغا كۆچلۈك قارىشىنىڭ بولىشى تەلەپ قىلىنمايدۇ، بەلكى تاھارەت ئالغانلىقتىن ئىبارەت مۇتلەق قاراش ھاسىل بولسا، ئۇ كىشىدە كۆچلۈك قاراشنىڭ بولىشى كېرەك بولمايدۇ.

شەكنىڭ كۆپ بولىشى ئۇ كىشىگە تەھقىقلەش ۋە تەكىتلەشنى تەرك قىلىشتا ئۇزرە بولىدۇ، چۇنكى ئۇ كىشىنى تەكىتلەشكە بۇيرۇغاندا، بەك قىينىچىلىققا دۇچ كېلىدۇ، شەرىئەت بولسا ئاسانلىق ۋە قىينىچىلىقنى يوق قىلىش ئۈچۇن كەلگەن. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ تەرجىمىسى «ئاللاھ سىلەرگە ئاسانلىقنى خالايدۇ، تەسلىكنى خالىمايدۇ» [سۈرە بەقەرە 185-ئايەت].

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ﴾ تەرجىمىسى : «ئاللاھ سىلەرگە مۇشەققەتنى خالىمايدۇ» [سۈرە مائىدە 6-ئايەت].

گۇمانخورلۇقنى يوق قىلىشنىڭ ئىلاجى ئۇنىڭغا پەرۋا قىلماسلىقتۇر، چۇنكى ۋەسۋەسە قىلىنغۇچى ھەر بىر شەكتە ئىككىلىنىپ تۇرۇپ قالسا، ئۇنىڭ ئۈچۇن شەك زىيادە بولىدۇ، ئۇنى ۋەسۋەسە ئىگىلىۋالىدۇ.

دەۋەرىي "شەرھۇسسەغىير"1-توم 170-بەتتە مۇنداق دەيدۇ: "كۆپ شەك قىلمۇغۇچى بەدىنىنى يۇغان ئورۇندا شەك قىلىپ قالسا، يەنى ئۇ جايغا سۇ يەتتىمۇ ياكى يەتمىدىمۇ؟ دەپ قالسا، ئۇ ۋاقىتتا ئۇ جاينى سۇ قۇيۇپ قولى بىلەن سىلاپ يۇيۇشى كېرەك".

ئەمما كۆپ شەك قىلغۇچى بولسا، شەكتىن يۈز ئۆرىشى كېرەك، چۇنكى شەك، ۋەسۋەسىگە ئەگەشكەندە، ئىنسان دىندىن چىقىپ كېتىپ قالىدۇ، بۇنداق بولۇشتىن ئاللاھ ساقلىسۇن.

ساۋىي رەھىمەھۇللاھ ئۆزىنىڭ ھاشىيىسىدە مۇنداق دەيدۇ: "كۆپ شەك قىلمايدىغان، ئەسلىگە تايىنىدىغان كىشىگە بەدىنىنىڭ ھەممىسىگە سۇنىڭ يەتكەنلىكىنى بېكىتىشكە قارىشىنىڭ كۆپرەكى كۇپايە قىلىدۇ. ئۇ كىشىگە ئىشەنچ ياكى كۆچلۈك قاراش كېرەك بولىدۇ.

ئەدەۋىي كۆپ شەك قىلغۇچىغا ۋە ئۇنىڭغا كېرەك بولغان نەرسە توغرىسىدا مۇنداق دەيدۇ: "ئۇ كىشىگە شەك قىلغان ئىشى كۇپايە قىلىدۇ، كۆچلۈك قاراشنىڭ كېرىكى يوق، قايتا يۇيۇشقا بۇيرۇلمايدۇ". ["كىپايەتىل تالىبىل رەببانىي" 1-توم 216-بەت].

كۆپ شەك قىلغۇچىنىڭ شەك بىلەن كۆڭلى ئارام تېپىشى كېرەك بولىدۇ، ئۇ كىشىنىڭ كۆچلۈك قارشىنىڭ بولىشى شەرت قىلىنمايدۇ، بەلكى ئۆزىنىڭ ئىككىلىنىشى بويىچە ئەمەل قىلىشى كۇپايە قىلىدۇ. ئۇستازلىرىمىز شۇنداق دېگەن". ["ھاشىيەتى ئەددۇسۇقى ئەلا شەرھىل كەبىر" 1-توم 135-بەت].

يەنە: كۆپ شەك قىلغۇچى كۆڭلىگە ئىلگىرى كەچكەنگە ئاساسلىنىدۇ، كېيىن كەچكىنىگە كۆڭۈلنى توختىتىدۇ. "مۇختەسەر ئىبنى ھاجىبنىڭ شەرھچى ئەتتەۋزىيھ"1-توم 163-بەتتە مۇنداق كەلگەن: "كۆپ شەك قىلغۇچىنىڭ تۇنجى كۆڭلىگە كەچكىنى ئېتىبارغا ئېلىنىدۇ، بۇنىڭدا ھەممەيلەن ئىتتىپاق.

تۇنجى كۆڭلىگە كەچكىنى ئېتىبارغا ئېلىنىدۇ دېگەن سۆز قەرەۋىيىلىقلارنىڭ قارشىدۇر، كېيىنكىلەرنىڭ بەزىسىمۇ ئۇلارغا ئەگىشىپ مۇنداق دېگەن: چۈنكى تۇنجى كۆڭلىگە كەچكىنى زىھىنىڭ ساغلام ۋاقتى، ئۇنىڭدىن كېيىنكىسى بولسا ئەقىلسىزلىككە ئوخشاپ قالىدۇ.

ئىبنى ئابدۇسالام: زاھىر مۇدەۋۋەن ۋە باشقا ئەسەرلەردە: "ئۇ كىشىنىڭ كۆڭۈل خاتىرىسىگە قارىماستىن ھۆكۈم چۈشۈپ كېتىدۇ، بۇ قاراشنى بىز ئۇچراشقان ئالىملار كۆچلاندۇرۇپ شۇنداق دېگەن، مەشرىقتىكى بەزى ئالىملارنىڭ بۇ قاراشتىن يانغانلىقىمۇ زىكىر قىلىنىدۇ، ئۇلار كۆپ شەك قىلغۇچى كىشىگە نىسبەتەن: ئۇ كىشىنىڭ دەسلەپتە ۋە كېيىن كۆڭلىگە كەچكەن نەرسە ئورناشمايدۇ، ھەقىقەت شۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىدۇ دېگەن". ["ئەتتاج ۋەل ئىكلىيل" 1-توم 301-بەت، ۋە 2-توم 19-بەتكە قارالسۇن].

ھەممىدىن توغرىنى ئاللاھ تائالا ياخشى بىلگۈچىدۇر.